

DE HUISDIEREN BIJ DE OUDEN.

VRIJ GEVOLGD NAAR W. HOUGHTON,

DOOR

Dr. D. LUBACH.

(*Tweede Vervolg.*)

Varkens. Bij de Egyptenaren was het zwijn een onrein dier. "Zoo iemand", zegt HERODOTUS, "ook maar in 't voorbijgaan een zwijn aanraakt, stort hij zich oogenblikkelijk met kleederen en al in de rivier. De zwijnenhoeders, ofschoon zelve Egyptenaren, mogen geen tempel binnenkomen, en niemand wil zijne dochter aan een zwijnenhoeder uithuwen of zelf met diens dochter trouwen." HERODOTUS zegt echter ook, dat de Egyptenaren bij ééne gelegenheid varkensvleesch mochten eten en wel bij het eenmaal 's jaars gevierde vollemaans-feest, ter eere van de Maan en DIONYSOS, aan welke godheden alléén varkens mochten worden geofferd.

Maar waarom hielden de Egyptenaren er dan gansche kudden van varkens op na? Volgens denzelfden HERODOTUS ploegden de Egyptenaren na het afloopen van het Nijlwater de akkers niet, maar joegen er eene kudde varkens in, — zeker om den grond om te woelen, — bezaaiden het daarna en deden vervolgens het zaad door de varkens in den grond trappen, terwijl zij zich ook van deze dieren bedienden om het graan uit de aren te treden. Een bas-relief te Thebe schijnt dan ook te bevestigen dat de zwijnen tot het intreden in de aarde van het zaakoren werden gebruikt. Wel is waar meent WILKINSON dat dit beeldhouwwerk varkens voorstelt, die in het moerassige land worden gedreven om het

onkruid en de wortels daarvan op te eten, — waarbij ik aanmerk dat reeds LARCHER geloofde dat HERODOTUS zich had bedrogen en dat de Egyptenaren de zwijnen vóór het zaaien op de akkers dreven om het te zuiveren van de wortels van waterplanten. Maar tegen de meening van WILKINSON strijdt de omstandigheid, dat de op genoemd monument afgebeelde vier borstelige varkens, geleid door een man met een zweep, alle vier gemuilband zijn. Ik weet niet wat de hedendaagsche Aegyptologen over dit punt weten te zeggen, doch voorshands zou ik meenen, dat de Egyptenaren hun kudden zwijnen in het land joegen om het te doen omwoelen, waartoe de in den grond zittende wortels zeker voor die dieren een aansporing waren, — daarna hen het zaad in de aarde lieten treden, waarbij men ze muilbandde, — en eindelijk ook wel tot het uitreden van de aren, ofschoon zij, gelijk wij zagen, daartoe ook runderen, geiten en ezels gebruikten.

De zielen van zeer slechte Egyptenaren werden voorondersteld na hun dood in zwijnen over te gaan. Er bestaat eene voorstelling van OSIRIS, bezig met de goede en kwade daden tegen elkander te wegen, waarbij eene veroordeelde ziel wordt voorgesteld in den vorm van een zwijn, staande in een boot met twee hondskop-bavianen, terwijl een man met een bijl het touw doorhakt, waarmede de boot met het land — het land der gelukzaligen — is verbonden.

De oude Israëlieten hadden geen minderen afschuw van het zwijn dan de Egyptenaren; “de snuit van een zwijn is wandelend vuil”, zeiden zij, en het eten van varkensvleesch stond bij hen gelijk met het verloochenen der Wet en met geheelen afval van het geloof. Zelfs was de hebreuwsche naam voor varken (chazir) te verfoeielijk om te worden uitgesproken, waarom de Israëlieten daarvoor in de plaats eene uitdrukking gebruikten, beteekenende “het ding”, of “het andere ding”.

Over de zwijnen in Assyrië valt niets te zeggen; op de Assyrische monumenten komen geen zwijnen voor, en HOUGHTON heeft geen Assyrische naam voor dit dier kunnen opsporen.

De Grieken en de Romeinen waardeerden het varken zeer, kweekten het sterk aan, en aten het vleesch, op verschillende wijzen toebereid, met smaak. Ten tijde van VARRO kweekten zij twee verscheidenheden van het tamme varken: *sues densae*, met veel borstels en gewoonlijk zwart, en *sues glabrae*, bijna glad en meestal wit; de eerste werden geacht de sterksten te zijn. Men verkoos liefst een dier met een welgevormd lichaam, een kleinen kop, korte pooten, en van één kleur.

Men had kudden van honderd en meer varkens, die des morgens naar de bosschen en de velden werden gedreven, waar zij, in het geschikte jaargetijde, volop eikels, bekennoten en dergelijk voedsel vonden. Bij heet zomerweder hadden zij schaduw, water en een moerassigen grond noodig. De zwijnenhoeder droeg een horen bij zich, en den varkens werd al vroeg geleerd bij elkander te komen, wanneer hij er op blies. VARRO zegt, dat de herder de zougen, die jongen hobben, behoort te gewinnen om alles te doen op het geluid van zijn horen. Op die wijze werden de varkens ook geroepen tot hunne maaltijden van gerst, die hun niet in één hoop werd voorgeworpen, maar in de lengte uitgespreid, opdat ieder varken op zijn gemak er van kon eten. Des avonds moest de herder zoo lang blazen, dat er geen verliezen konden worden geloden van in het bosch ver afgedwaalde varkens. — Eene zonderlinge meening wordt door ARISTOTELES, en naar hem door PLINIUS vermeld, namelijk dat indien een zwijn een van zijne oogen verliest, het meest altijd spoedig sterft. PLINIUS zegt ook, dat een varken met een rechts gekrulden staart den goden als offer aangenamer is, dan een wiens staart links gekruild is; — voorts, dat varkens, die in een schip zijn, dat op zinken staat wegens overwicht der lading aan de eene zijde, zich allen naar de andere zijde begeeven om het evenwicht te herstellen; — en eindelijk, dat varkens meer verstand bezitten dan men gewoonlijk meent, want dat, wanneer zij gestolen zijn en zij de stem van hun rechtmatigen herder hooren, zij deze dadelijk herkennen. Deze laatste bewering, dat de varkens intelligenter zijn, dan zij doorgaans schijnen, is gegrond. Ik heb een werkman gekend, die alle jaren een varken mestte, en dit telkens gewende aan zijn roepstem te gehoorzamen, hem als een hond achterna te loopen enz. enz., zoodat het africhten van een varken tot allerlei kunstjes, gelijk dat kort geleden in het circus van CARRÉ vertoond werd, niet zoo bijzonder moeielijk kan wezen.

De Romeinen aten alles van het varken; hammen en varkensworsten waren bij hen een geliefkoosde spijs. Zij voerden ook veel hammen en worsten uit het buitenland in, vooral uit Gallië, evenals wij uit Westfalen.

Men meent vrij algemeen, dat alle bekende tamme varkensrassen afstammen van twee oorspronkelijke typen: een type van de groep die men onder den naam *Sus scrofa* omvat, en waartoe ook het gewone wilde zwijn behoort, en een andere type van de chineesche en siameesche

groep, die door PALLAS verkeerdelijk *Sus Indica* genaamd is, terwijl juist in Indië geen zwijnen van deze groep voorkomen. Trouwens nog nergens is de wilde stamvader van deze groep ontdekt.

De type van *Sus scrofa* wordt gevonden in Europa, Noord-Afrika, westelijk Azië en Hindoestan. De type van *Sus Indica* kennen wij in het bekende chineesche ras. "Het Romeinsche en Napelsche varken", zegt DARWIN, "het Andalusische, het Hongaarsche en het kroesharige varken van NATHUSIUS, bewonen zuid-oostelijk Europa en Turkije, hebben fijn krullend haar, en komen, evenals het kleine Zwitsersche "Bundtnerschwein" van RÜTMEYER, in de voornaamste eigenaardigheden van den kop met *Sus Indica* overeen, en zijn ook, gelijk voorondersteld wordt, ruimschoots met dit laatste gekruist. Varkens van deze type hebben sinds langen tijd aan de kusten der Middellandsche zee bestaan, want te Herculanium is eene afbeelding van een varken gevonden, dat zeer overeenkomt met het hedendaagsche "Napelsche zwijn". Prof. BUSK vermeldt in een brief aan Dr. ROLLESTON onder andere antiqiteiten uit Etrurische graven een zeer goed vervaardigd beeldje van een zwijn, dat geheel overeenkomt met het Engelsche Berkshire-ras, behalve dat de oogen grooter zijn.

Elefanten. Wegens het uitgebreide gebruik dat van oude tijden af tot nu toe in Indië gemaakt wordt van elefanten als lastdieren op de jacht, in den krijg, bij den landbouw enz. (ook de Engelschen en Nederlanders maken van die dieren een nuttig gebruik, de laatste sedert kort in Atjeh, terwijl in Britsch-Indië sommige plaatsen zijn, wegens hare jaarlijksche elefanten-markten beroemd), verdient de elefant zeker eene plaats onder de huisdieren, al is het dat de elefantstapel steeds door getemde wilde elefanten wordt aangevuld, waardoor de elefanten hoe langer hoe schaarscher en hoe langer hoe duurder worden.

Op de egyptische monumenten wordt de elefant afgebeeld onder de geschenken, door aziatische volken aan de egyptische koningen gezonden. Het eiland Elephantine, zegt HOUGHTON (ik weet niet of de Aegyptologen daarmede instemmen) ontving zijn naam van dit dier, ofschoon het niet schijnt dat het ooit als heilig werd aangemerkt. De Ptolemaeussen stelden jachten op elefanten in, meest om het ivoor.

Op de zwarte obelisk uit den tijd van den Assyrischen koning SALMANEZAR komt de aziatische elefant voor als een gedeelte van de schatting van den Armeniër of Bactriër MUZRI, die het dier zeker zelf uit Indië

had ontvangen, evenals de op dat monument ook voorkomende apen, die, evenmin als de elefant, in Armenië of in Bactrië te huis behooren.

Dat ten tijde van ALEXANDER den Groote in Indië elefanten in den krijg werden gebruikt, en dat de opvolgers van ALEXANDER er elefanten op na hielden, is bekend. In westelijk Europa leerde men ze niet kennen, en werden zij niet in den krijg gebruikt voor 280 v. Chr., toen PYRRHUS, die zijne elefanten ongetwijfeld uit Azië had gekregen, van die dieren gebruik maakte in den oorlog van Tarentum tegen de Romeinen. Deze, die nog nooit elefanten hadden gezien en er in het eerst bevreesd voor waren, noemden ze "Lucanische ossen". Wij weten dat de Carthagers ten tijde van HANNIBAL (210 v. Chr.), en waarschijnlijk reeds vroeger, elefanten als lastdieren bij hunne krijgstochten en ook in den strijd zelve gebruikten. Ik houd het er voor dat de Carthagers hierin het voorbeeld van de opvolgers van ALEXANDER hebben gewettigd, en dat hunne eerste tamme elefanten wel Aziatische zullen zijn geweest, maar tevens dat zij vervolgens de Afrikaansche zullen hebben getemd. Ware dat niet het geval, en moesten zij telkens hunne elefanten uit Azië trekken, dan is het wonder dat de oude Griekse en vooral de Romeinsche schrijvers, die zeer goed wisten dat in Afrika elefanten in het wild leefden, en zelfs, blijkens de monumenten en de munten, den Afrikaanschen elefant zeer goed kenden, daarvan niet gewagen. JULIUS CAESAR vierde een triumpf met veertig elefanten voor zijn zegewagen en deze waren Afrikaansche. Ook de elefanten, die, op allerlei wijze en tot allerlei kunsten, zelfs tot koorddansen afgericht, zeer dikwijls den volke bij de spelen vertoond werden, waren bijna zonder twijfel Afrikaansche elefanten. Ik herinner mij een geleerde op de volgende wijze te hebben hooren betoogen, dat de Afrikaansche elefanten voor temming onvatbaar waren. "Geen Afrikaansch volk heeft ooit die elefanten gotemd en als huisdieren gebruikt; zij zouden dat zeker wel gedaan hebben, zoo die dieren voor temming vatbaar waren geweest." Maar de Carthagers dan? "Deze hebben Aziatische elefanten gehad, geen Afrikaansche." Hoe is dat te bewijzen? "Omdat zij de laatste niet konden temmen, als zijnde zij voor temming onvatbaar!" Intusschen is het waarheid, dat geen enkele hedendaagsche stam in gansch Afrika er ooit aan gedacht heeft elefanten te temmen en dat zij zelfs, wanneer hun verhaald wordt dat dit in Indië wel geschiedt, zulks niet willen gelooven.